

Technisch en begrijpend lezen

Lieven Coppens

CNO

Centrum Nascholing Onderwijs
Universiteit Antwerpen

www.uantwerpen.be/cno

voor leren studeren → begrip leren is ⚠

Woordenschat ⚠: systematisch op invetten vanaf 2° KO

↳ hierdoor vallen 1^e fj. uit op AVI test m. tekeningen en 4

W woordenschat → woorden die er toe doen! keuzewoorden

Vaktaal x 3^e graad x kandidaat

instructietaal } herder deze 2 vanaf K.O.!

Schooltaal }

BASIS v. woorden met veel synoniemen

+ goede definiering! (huisdier ≠ dier dat in huis leeft)
+ begrippen

(niet: thema dinosaurussen en kleuters kennen alle Latijnse namen v.d. ^{VAKTAAL} dino's! Die mogen ze kennen, maar meer de BASISwoorden aanleren!)

Aanbrengen woordenschat

→ in fotoboekjes - flappenboekjes v. vroeger

- luisteren nr. woord
- afbeelding v. woord
- lezen - zien - v. geschreven / gedrukt woord

in na aantal oefenen... gekende woorden eruit halen

⇒ hierdoor is kind zelfstandiger! niet afhankelijk v. hulpmiddel

Leesontwikkeling duurt tot 16 jaar! Leescurve blijft tot dan "stijgen" bij voldoende oefening

Er zou dus veel langer moeten ingezet w op remediering ↔ dispen-
seren

Remediering is zinvol tot 16 jaar (Niet zoals vroeger, wanneer in 4^e fj. AVI g bereikt was, stoppen met oefenen..)

Volgende begrijpend lezen vlg. Chris V.d. Branden

- eerst vragen geven, want soort vragen bepaalt hoe je de tekst gaat lezen.

Maak voldoende tijd om de vragen te lezen, om daarbij de leesstrategie aan te passen.

Geef pas daarna de tekst.

geen LVS-toetsen in Vlaanderen, enkel CITO in Nederland
Bsp. lezen.

PISA - onderzoek:

15-jarigen: heel goed = oproepen v. letterlijke antw.
in (VL)

goed = niet expliciet in tekst, nadenken!

slecht = wanneer antwoord niet in tekst staat

Wat is begrijpend lezen - opdracht

Schrijf individueel aan jouw persoonlijke definitie van begrijpend lezen

begrijpen
 Leren van zinnen / teksten ~~voor~~ daarna
 "iets" mee te doen. → gebruiksaanwijzing → in elkaar steken
 → recept → gerecht maken
 → roman / verhaal → gedrag aanpassen
 → gewoonten genieten vader
 → nog v. deze schrijver vertellen
 leren

→ geen teksten- strategieën om maakvak-teksten te lezen!
 strategieën van begrijpend lezen: Leren is weten → boek/map

Wat is lezen: de definitie

Lezen is het snel en nauwkeurig samenvoegen van letters tot woorden en het snel en nauwkeurig samenvoegen van woorden tot zinnen...

... en daaraan op het niveau van de tekst de juiste betekenis geven aan de hand van verschillende strategieën...

... met als ultieme doel de opgedane kennis te integreren in het bestaande kennissysteem aan de hand van flexibele en open verbanden die voortdurend aan verandering onderhevig zijn ...

... binnen een aangename en uitnodigende context die aandacht heeft voor het zinvolle en doelmatige ervan

→ geen teksten- strategieën om maakvak- teksten te lezen!
strategiekaarten vs begrijpend leren : Leren is weten → boek/map

Wat is lezen: de definitie

Lezen is het snel en nauwkeurig samenvoegen van letters tot woorden en het snel en nauwkeurig samenvoegen van woorden tot zinnen...

... en daaraan op het niveau van de tekst de juiste betekenis geven aan de hand van verschillende strategieën...

... met als ultieme doel de opgedane kennis te integreren in het bestaande kennissysteem aan de hand van flexibele en open verbanden die voortdurend aan verandering onderhevig zijn ...

... binnen een aangename en uitnodigende context die aandacht heeft voor het zinvolle en doelmatige ervan

Wat is lezen: de metafoor

Als technisch lezen een auto is, ...
... is begrijpend lezen de snelweg, ...
... integrerend lezen de eindbestemming...
... en het leesplezier het landschap waar we doorheen rijden

Wat is begrijpend lezen?

Begrijpend lezen is een complex, multifactorieel, actief en strategisch proces waarbij beroep gedaan wordt op verschillende denkprocessen. Het resultaat is een persoonlijke verwerking van de gelezen tekst onder de vorm van een mentale representatie van de belangrijkste elementen

(Christel Van Vreckem)

Wat beïnvloedt het begrijpend lezen?

- Vaardigheden
- Kennis
- Tekstkenmerken
- Algemeen cognitief functioneren
- Motivatie
- Metacognitief bewustzijn
- Tekst- en individu-onafhankelijke factoren

Op het niveau van de vaardigheden

- Kunnen omgaan met:
  - Passieve zinnen → *indirecte verwijswaarden / uig. ond = lijdend voorwerp v.d. zin*
  - Samengestelde zinnen met betrekkelijke bijzinnen *hoe complexer zinsstructuur, hoe moeilijker te begrijpen*
- Verwijswoorden in een zin (in een tekst) kunnen opsporen *7*
hoe verder verwijswoord v. antecedent staat, hoe moeilijker / voorafwoord staat eerst in zin = moeilijker
- Voegwoorden in een zin kunnen begrijpen, kiezen en gebruiken *en of!*
- Leesstrategieën kennen, begrijpen en kunnen toepassen:
  - Voorspellend lezen → *enkel belangrijk als te vooorgaande vaardigheden kunnen*
  - Oriënterend lezen
  - Zoekend of scannend lezen
  - Diagonaal lezen
  - Intensief lezen

Op het niveau van de kennis

• Woordenschat *≠ synoniemen v. 1 woord*

- Doorheen alle leeftijden
- Doorheen alle onderwerpen
- Doorheen alle vakgebieden
- Doorheen alle contexten

• Kennis van het onderwerp van de tekst:

- Inhoudelijke voorkennis → *belangrijk voor motivatie: laten vertellen wat ze al weten!*
- Persoonlijke ervaringen met het onderwerp
- Emoties bij deze persoonlijke ervaringen → *Heb je dat al meegemaakt? Ken je iemand die ....? Wat heeft die verteld...?*

Op het niveau van de tekstkenmerken

• Begrijpen dat er verschillende tekstsoorten zijn met elk hun eigen

- Elk hun eigen structuur
- Elk hun eigen manier van lezen

• Begrijpen dat er verschillende manieren zijn om een tekst te organiseren:

- Structuur van de tekst
- Uiterlijk van de tekst *lay-out*

*} dit maakt wel degelijk verschil!
kleur - vetjes / cursief - grootte v. letters*

Ook begrijpend leren:

Orde v.d. tekst bepaalt hoe hij moet gelezen worden.

*→ lay-out met alles "creatief", schots en scheef, titels in 4 kleuren
zonder reden v. indeling, leiden niet tot beter begrip / makkelijk leren*

Op het niveau van het cognitief functioneren

- Let op: er is een zwak verband tussen het intelligentiequotiënt en iemands niveau van begrijpend lezen
- Let op: er is een sterk verband tussen begrijpend lezen en de capaciteit van het werkgeheugen
  - Je moet de gelezen inhoud kunnen onthouden
  - Je moet jouw voorkennis kunnen oproepen en integreren met de tekstinhoud
  - Je moet de nieuw geïntegreerde kennis op zijn beurt weer 'wegschrijven' naar het langetermijngeheugen

→ zoals op pc: "opslaan als"

hettingrekenen: werkgeheugen

Op het niveau van de motivatie en metacognitie

denken over denken

lees je ...

- Intrinsieke versus excentrieke motivatie

- Zich bewust zijn van:

- De eigen (voor)kennis
- Woorden die relaties aanduiden
- De verschillende tekstsoorten
- De eigen leesmotivatie

doel-middel / oorzaak-gevolg / chronologie ontdekken

zich bewust zijn van

De eigen vaardigheden en strategieën die men voor, tijdens en/of na het lezen gebruikt

- Het eigen leesproces kunnen aansturen: *aha, dat is zo'n soort vraag, dan zoek ik het antwoord op die of die manier (strategie)*
  - Automatisch en/of bewust uitvoeren van een aantal strategieën
  - Juist handelen in geval van niet begrijpen

*→ vragen aan: juf
• buurte*

Niet: wanneer kunnen ze die strategie leren / zijn ze oud genoeg.

WEL: wanneer leren ze teksten waarop die strategieën kunnen gebruikt worden

 Tekst- en individu-onafhankelijk

• Didactiek v. begrijpend leren (en oplossend v. vraagstukken)

- Niet: vragen stellen
- Wel: voordoen en bespreken
- Leesmethode
- Taalmethode

lh als MODE L: = lh. doet luidop voor / verantwoordt welke strategie ze gebruikt.

Best = aparte leesmethode voor spellingmethode

vt.: Hier staat woord dat ik n begrijp => opzoeken in woordenboek.

Zorgen dat ze weten wat ze moeten / kunnen doen als ze problemen hebben

gede boeten voor begrip Christel Van Vreckem

- VTBL : Academia Press - Uitg. Lannoo
- ↳ ook remediatie bij die teksten

online : • Nieuwsbegrip actuele teksten + minicurs

 Denkprocessen bij begrijpend lezen

- Verbaal begrip
- Interpolatie
- Extrapolatie

Verbaal begrip

- Taalbegrip in relatie tot de context

- Woorden

- Zinnen (samengestelde zinnen, passieve zinnen)

- Beeldspraak en figuurlijke taal

- Relaties kunnen leggen tussen tekstgebonden gegevens

- Oorzaak-gevolg relaties

- Doel-middel relaties

- Chronologische begrippen indelen in klassen

- Logisch redeneren

- De samenhang begrijpen tussen verschillende zinnen:

- Het verband zien tussen 2 of meer opeenvolgende ideeën begrijpen
- Verwijzingen naar een antecedent dat al vermeld werd !

rubriceren
van deze
woorden
is goed!

*Wij staan id. wel Ik beken een bord op het bord
wat zijn woorden die, bord*

dan daarom dus

met

Chronologische dan, later, eerst ...

Interpretatie en extrapolatie

- Interpretatie: het leggen van verbanden in de hele tekst: je moet de tekst volledig lezen om het verband te kunnen leggen (vb. de hoofdgedachte van de tekst vinden)
- Extrapolatie: het leggen van verbanden tussen tekstgegevens en gegevens buiten de tekst. Je redeneert verder over de tekst na het lezen van deze volledige tekst (vb. voorspellen hoe het verhaal verder gaat)

*al deze vaardigheden vr. begrijpend lezen zijn ook te oefenen
bij begrijpend luisteren*

Lieven Coppens
www.lievencoppens.com
lcoppens.leren@skynet.be

PS: 'begrijpend lezen' 'begrijpend luisteren' (bij ABIMO)

AVi: laagst behaalde beheersingsniveau = dit kan de ll. zelfstandig lezen.

Niet Acceptabel → doortesten om te weten waar we aan moeten werken = instructieniveaus: hier staan nog dingen in waaraan hij nog moet oefenen → hulp nodig heeft

Geef o.d. anders alle niveaus mee v.o. beheersingsniveau: → kan hij zelfstandig lezen

• alle instructieniveaus mee:

• frustratieniveaus

Boekje dat je zelf hebt mogen kiezen (hoger of lager dan eigen niveau) geeft hoger rendement (uitheten, leesplezier)!

verander de samenstelling v.d. groepen: ll. die in 1^e groep de sterkste ^{lezer is, in nieuwe groep de zwakste is}

heterogene groepen: M3 met E4 (verschil 4 (nieuwe) AVi-niveaus)

Voor kdn. die leren leren:

180 min. effectieve leestijd per week.

Voor alle kdn. op alle niveaus, alle leeftijden is het belangrijk om LEESKILOMETERS te maken!!

Heterogene groepen → sterke voorbeelden → rendement veel hoger!